

Jeremiás és az Ige

Lekció: Mk. 11.12-26

Textus: Jer. 7.1-8.3

2008. okt. 5.

Gazdagrét

Hazug szavak, élő Ige...

Sok szó hangzik. Sok szó, mind kívül, mind belül. Nemcsak hallunk szavakat, gondolatokat, állításokat, hanem bennünk is visszhangoznak azok. Szavak, amelyeket hallottunk, sokszor hallottunk, és a magunkévá tettük őket. Azonosultunk velük. Közülük számos a Bibliából igazolja magát. Számosat a Szentíráshoz kötünk, és ezért megingathatatlan igazságnak tartunk. De nem mind igaz. Ott és akkor és úgy, bár nyelvileg azonos az élő Isten élő szavával, de mégsem több, mint hazug szó. Bibliai gondolat – és mégis hazug szavak. Ennek feszültsége, sőt, drámája bontakozik ki előttünk.

Egy ember odaáll az Úr temploma bejárata elé, és nagyon kemény beszédet mond. Jeremiás, akire Isten benyújtotta igényét. Minden vonakodása ellenére Isten elhívta, szájába adta beszédét. A próféta élete egy lett Isten üzenetével – egy istentelen korban. Nem ateista korban, nem is szekularizációról van szó, sőt, nagyon is vallásos világban vagyunk. Papok, királyok, próféták mind Isten személyére, Isten szavára hivatkoznak. Szavaik azonban hazug szavak, az élő Ige Jeremiás ajkairól hangzik. Hogyan lesz a bibliai szóból hazug szó? Honnan ismerjük meg, mi az élő, Istentől való Ige? Hogyan feszül a kettő egymásnak? Mi ennek a tétje itt és ma, nekünk, Krisztus követőinek egy sok sebből vérző, ingatag és törékeny világban?

I. Hogyan konfrontálódik az élő Ige a hazug szavakkal?

Jeremiás híres templomi prédikációja alapján figyeljük meg, hogy mi a jeruzsálemi hatalom vallásos ideológiája! Világos, hogy nem az a probléma, hogy elhanyagolják az Úr házát, hiszen Jeremiás azokat szólítja meg, akik a templomba mennek, hogy ott leborulva imádják az Urat. A teológiájuk súlypontját így idézi a próféta: „Az Úr temploma, az Úr temploma, az Úr temploma van itt.” A jeruzsálemi vezetés, valamint útmutatásuk után Júda népe abban találja meg feltétlen biztonságát, hogy az Úr temploma áll Jeruzsálemben. Az Úr ott lakik közöttük, a Sion hegyén, a templomban, amit Dávid fia, Salamon épített fel. Isten pedig azt az ígéretet adta Dávidnak, hogy örökre ott lesz a neve, jelenléte a Sion hegyén, a templomban. Dávid trónja és királysága örökre megmarad. Itt áll hát az Úr háza, ezt a helyet választotta lakóhelyéül, itt folyik a templomi liturgia, az áldozatok bemutatása. Bármilyen földindulásszerű változások is vannak a nemzetközi politikában, bármilyen kétséges is legyen Júda politikai helyzete a két szuperhatalom, Babilon és Egyiptom ütközési pontján, bármilyen viharok is veszik körbe Jeruzsálemet, ők bíznak az Úr Istenben, az Úr ígéretében. Itt az otthonuk, itt van a földjük, ezt a helyet adta nekik az Úr. Mindezt így énekli meg a 132. zsoltár:

„Mert a Siont választotta ki az Úr, azt kívánta lakóhelyéül:

Ez lesz lakóhelyem örökre, itt fogok lakni, mert így kívánom! ...

Ott növelem meg Dávid hatalmát, gondom lesz felkentem mécsesére.

Ellenségeire szégyent borítok, őrajta azonban ragyogni fog koronája.”

(Zsolt. 132. 13-14, 17-18)

Ebben a helyzetben szólal meg Jeremiás: „*Ne bízzatok ilyen hazug szavakban: Az Úr temploma, az Úr temploma, az Úr temploma van itt. Mert ha csak igazán megjobbítjátok útjaitokat és tetteiteket, ha igazságosan ítélték ember és embertársa között, ha a jövevényt, árvát és özvegyet nem nyomjátok el, és ártatlan vért sem ontotok ezen a helyen, nem követtek más isteneket a magatok romlására: akkor megengedem, hogy ezen a helyen tartózkodjatok, azon a földön, amit őseiteknek adtam, öröktől fogva mindörökké.*” Isten valóban tett ígéreteket a templommal kapcsolatosan, de ezek hajtogatása nem más, mint hazug szavak, hirdeti a próféta. Az egyik oldalon az Úr minden veszélyt visszatartó jelenlétébe vetett bizalom áll, a másik oldalon az Úr törvényének követelése. Az a nép, és azok a vezetők, akik ezt a templomi istentiszteletet folytatják, ugyanakkor elnyomják az özvegyet, árvát, gyengét, más isteneket tisztelnek, lopnak, gyilkolnak, paráználkodnak és hamisan esküsznek. Jeremiás az Istennel való szövetség feltételére, a Tízparancsolatra hivatkozik. Isten azt mondta, ha engedelmeskedtek, a népem vagytok, én pedig a ti Istenetek vagyok. De ti, mondja Jeremiás, megvetitek ezt az Igét. Megálltok az Úr házában, drámai módon bejelentitek, hogy „megszabadultunk”, azután minden ugyanúgy megy tovább. „*Vajon rablók barlangjának nézitek azt a házat, amelyet az én nevemről neveztek el?*”

Kinek van igaza? Isten feltétel nélküli ígérete Dávidnak és házában, hogy örökre közöttük marad, felülírja-e Isten szövetségének feltételes voltát, a törvény iránti engedelmességhez kötöttségét? Sérthetetlen-e Jeruzsálem és Júda, bármi is történjék? Jeremiás odaáll ennek az egész vallási-politikai ideológiának a központjába, és azt vágja a képükbe: ti hazug szavakban bíztok! Jobbítsátok meg útjaitok! Ők közben nem éreznek semmi problémát. Számukra a valamikori Ige ideológiává lett, amire az egész ország élete épül. Isten valamikori ígérete szlogenné, klisévé laposodott, amit bármikor elő lehet venni. Lapos, felszínes, kvázi teológiai megjegyzések hangoznak az iskolában, az újságban, a kormányban, a templomban; üres szólamok, amelyekről azt feltételezik, Isten jelen van azokban. Olyan szavak, mint amelyek valamikor az Isten ígéreteit hordozták, de már rég nem azok. Nem Isten mondja, hogy bátorítsa népét, hanem ők hajtogatják, hogy biztosítsák hatalmuk, istentelen és erőszakos életük. Közben rég nem látják, hogy kegyes szólamaik az Úr templomáról, Isten jelenlétéről, feltétlen biztonságról felszítják az Úr haragját. Magukat csapják be, istentelen életüket Istennel igazolva végzetes csapdába kerültek.

Hazug szavak, élő Ige... Mit hallunk magunk körül, mi visszhangzik szívünkben, mibe kapaszkodunk, mivel azonosulunk? A Biblia évében vagyunk, az Ige egyháza vagyunk, mondjuk újra és újra (ezért e sorozat Jeremiás és az Ige címmel). De vajon jelen van-e Isten igaz és élő Igéje egyházunkban, vagy pedig csak szólamaink és szlogenjeink vannak? Magunkat bátorítjuk, hogy nincs nagy baj, vagy pedig meghalljuk Isten szavát, ami kibillent a hamis biztonságból, ami széttöri a kegyes frázisok által fenntartott képet?

Mennyi Ige, mennyi bibliai igazság lett üres klisévé bennünk, közöttünk! Kettőre hadd mutassak rá azzal, hogy engedjük, Isten Lelke leplezze le felszínességünk! Az egyik így hangzik: Jöjj Isten elé, úgy ahogy vagy, ő elfogad! Hatalmas örömhír ez annak az embernek, akire ránehezedett elrontott dolgainak a súlya. Bűnbánattal jöhetünk az Atyához, és ő nem utasít el. De micsoda hazugság annak a kereszténynek az ajkán, aki alapvetően engedetlen, nem Isten szerinti életében Istennek feltétlen kegyelmével

próbálja mentegetni és biztosítani magát! Egy másik sokat emlegetett gondolat: Ne félj, mert én mindig veled vagyok. Ez a gondolat is számos bibliai helyen fordul elő. Micsoda vigasztalás a megalázott, összetört, vagy éppen nehézségeket átélő embernek, aki keresi az Istent! De milyen hazugság ezt hajtogatni akkor, amikor saját utunkon járunk, az Urat nem keressük, és nem követjük. A kegyelem, elfogadás, szeretet üzenetei és igéi gyakran megjelennek kitűzőkön, igés kártyákon, aláhúzva Bibliánkban, kitapétázva szobánk falára, képeslapon, sms-ben, gumikarkötőn a kezünkön, vagy éppen számítógépünkön képernyővédőként. Természetes ez, és önmagában nem baj. De ha ezekkel vesszük magunkat körbe, meghalljuk-e Isten feddő, intő, leleplező, megtérésre hívó szavát is? Nem lesznek-e az üdvüzenetek hazug szavak, és nem fogunk-e zsigerileg idegenkedni az élő Igétől, ami olykor kemény és felkavaró? Mit akarunk hallani? Jeremiást nem akarták hallani a kortársai. Ezért a templomprédikáció folytatódik, és olyan formát ölt, amit csak az elrettentő, ijesztő, borzalmas és hasonló jelzőkkel illethetünk. Szeretnénk-e hallani? Szembe akarunk-e nézni ezzel az Igével? Akarjuk-e, hogy az Ige a maga teljességében elérjen bennünket?

II. Az élő Ige elrettentő kilátásai

Mielőtt megszólalnának közöttünk Jeremiás további szavai, hadd említsem a prófétai igehirdetés néhány fontos sajátosságát. Először is a prófétai beszéd nem jó tanács megfogalmazása, hanem isteni tekintéllyel bíró kijelentés. Másodszor, a prófétai beszéd nem „politikailag korrekt”, ne csodálkozzunk, ha felkavar, felháborít, megsért. A prófétának nem az a feladata, hogy különböző igazság igényekből egy mindenki számára elfogadható kompromisszumot hozzon össze. Harmadszor, a próféta nyelvezet kitör azokból a sablonokból, klisékből és szólamokból, amelyek szürkesége magába zár minket és a valóságot, valamint amelyekbe „beleszorítottuk” Istent. A próféta nyelve szabad, nyitott, a képzeletet megragadó, asszociációkra indít, tovább él bennünk. Megrázó képeket fest, hogy legyőzze a vakságunk, ellenállásunk az élő Ige iránt. Mindez igaz a templomprédikációra is. Ami itt következik, az ijesztő, elrettentő, sőt, elviselhetetlen.

Elrettentő párhuzam: Siló és Jeruzsálem. „Menjetek csak el szent helyemre, Silóba, ahol először szereztem lakást nevemnek, és lássátok meg, hogyan bántam vele, népemnek, Izraelnek gonoszsága miatt!” Mindenki tudja, hogy nincs hova elmenni, már rég nincs mit látni Silóban... De Isten nem torpan meg: „úgy bánok ezzel a házzal, amelyet nevemről neveztek el, amelyben bizakodtok, és ezzel a szent hellyel, amelyet nektek és őseiteknek adtam, ahogyan Silóval bántam. És elvetlek benneteket színem elől...” Ez a mondat lehetetlen. Tudniillik Júda éppen úgy tekintette a jeruzsálemi templomot, mint ami a silói szentély szöges ellentéte. (Vö. Zsolt. 78. 56-72) Akkor hűtlenek és engedetlenek voltak Izrael fiai, és Isten elvetette a silói szentélyt, még a szövetség ládája, Isten trónja is az ellenség kezére került. De éppen ezért választotta később lakhelyül Jeruzsálemet, amit szeret, ahol örökké ott fog lakni. Erre az ígéretre épül minden az életükben. Elrettentő, felfoghatatlan, amit Jeremiás mond, Isten-, templom- és nemzetellenes, az alapokat ingatja meg. Még a gondolat is istenkáromlás, hogy Jeruzsálemnek bármi köze lenne Silóhoz.

Elrettentő felszólítás: Isten elutasítja az imádságot és az istentiszteletet. „Te pedig ne imádkozz ezért a népért, ne mondj értük esdeklő imádságot, ne is kérlelj engem, mert nem hallgatlak meg.” A mi Istenünk szava ez? Nyomatékosan, háromszor is felszólítja

szolgáját, hogy ne imádkozzon, ne esdekeljen Jeruzsálemért, ne kérlelje őt, mert nem hallgatja meg? Micsoda fájdalom és elkeseredettség ez az Úr hangjában! Majd azt mondja, hogy *„égőáldozataitokat rakjátok véresáldozataitok mellé, és egyétek meg a húst.”* Nem kell nekem, amit készítetek. Egyétek meg ti, nekem ne áldozzatok! Az égőáldozat olyan áldozat, amit teljesen elégettek az Úrnak, de ő most azt mondja, inkább egyétek meg ti. Nem kell az istentiszteletetek, hiába én rendeltem el. *„Ezt parancsoltam nekik: Hallgassatok az én szavamra, akkor én istenetek leszek, ti pedig az én népem lesztek.”* Ezután ebben a szakaszban négyszer (!) olvassuk: nem hallgattak, nem hallgattak, nem hallgattak, nem hallgattak (vv. 24, 26, 27, 28). Akkor hát ne imádkozz, Jeremiás, mert én sem hallgatok rád, mondja az Úr. Hagyják abba a vallásos cselekedeteket, semmit sem érnek!

Elrettentő jövő: hullák és romok. Ha még ez sem volt elég, az Úr még extrémebb formáját hallatja a helyzet lehetetlen voltának, és a kikerülhetetlen következményeknek. A próféta szavai, az általa használt képek dermesztően festik le azt a jövőt, ami felé az önelégült, hazug szavakban bízó, üres szólammal operáló vezetők és népük ellenállhatatlanul masíroznak. A nép, akik fiaikat és leányaikat idegen isteneknek bemutatott áldozatul tűzben égették el, el fog pusztulni. *„E nép halottai az ég madarainak és a föld állatainak martalékává lesznek, és senki sem riasztja el őket.”* Nem pusztán ítélet, de totális pusztulás képe ez. Rommá lesz az ország, megszűnik minden. Nincs ki eltemesse a hullákat, amelyek madarak és más állatok prédái lesznek. Minden örvendezés, minden élet, minden társadalmi struktúra összeomlik és megszűnik. Ott áll Jeremiás a templom kapujában, a nyüzsgő forgatagban, egy működő országban, és az istentelenségre hivatkozva elrettentő képeket fest Isten nevében.

De még ennél is tovább megy, ha ez egyáltalán lehetséges. *„Abban az időben – így szól az Úr – kiszórják majd sírjukból Júda királyainak és vezéreinek csontjait, a papoknak, a prófétáknak és Jeruzsálem lakosainak a csontjait. Kiterítik azokat a nap, a hold és az ég serege elé, amelyeket szerettek, tiszteltek és követtek, amelyekhez folyamodtak, és amelyek előtt leborultak. Nem szedik össze, nem temetik el, trágyává lesznek a föld színén.”* A pusztulás, az összeomlás még a valamikori rendezett múltat is semmissé teszi, lenullázza. Isten haragja kiárad, és semmi sem marad meg. Aki mégis életben marad, inkább meg akar halni. A prédikációnak itt vége, és nincs feloldás. Jeremiást megfogják, és meg akarják ölni (Jer. 26. 1-9) – nem csoda. De mi mit kezdjünk a képpel, amit lefestett előttünk?

Hazug szavak, élő Ige... Mondhatnánk, hogy nem pontosan így történt. Mert az összeomlás még Jeremiás életében bekövetkezett, a templom és a város elpusztult, de arról nem tudunk, hogy a vezérek sírját megháborgatták volna. Mondhatjuk hát, ez nem is egészen így történt, és ezzel kihúzzuk magunkat az élő Ige hatása alól. Azt is mondhatjuk, hogy ez az Ószövetség, és a mi Istenünk, akit az Újszövetségben megismertünk, nem ilyen. Ő a szeretet és kegyelem Istene, ő így nem szól, nem beszél, felejtjük hát el e sorokat. Van, aki azt érzi, gondolja, hogy ha így is beszélhet Isten, akkor köszöni, nem kéri. Eddig talán kerestél, közeledtél, de ezek a sorok elrettentenek. Sokféle módon próbáljuk magunkat kimenteni az Ige hatása alól.

De azt is választhatjuk, hogy engedjük, hadd üssön szíven az Ige. Hadd szóljon, hadd szólítson meg. Engedjük, hogy képzeletünkben megszülessen, és ezeken a képeken keresztül jobban megismerjük az Urat. Megismerjük szentségét, fájdalmát közömbösségünk felett, haragját szlogenjeink és engedetlen életünk felett. És hogy jó – ez út? Hasznos-e, előre mutató-e? Úgy tűnik, Jézusnak jó volt. Jézus, a szeretet és

kegyelem Istene nem kerülte ki kínosan ezt a prófétai Igét. Sőt, amikor 642 évvel később – már egy újjáépített templomban – Jeruzsálemben hasonló hamis biztonságtudattal, vallásos képmutatással, az Isten önző érdekekre való felhasználásával találkozunk, ugyanerre a haragra robban, és ugyanezeket a szavakat idézi: „*Az én házam imádság háza lesz minden nép számára... Ti pedig rablók barlangjává tettétek.*” Jézus is látja és hirdeti a pusztulás képeit. Őt is meg akarják ölni a hazug szavakban bízók. És végül Jeruzsálem, és az újjáépített templom hasonlóan romba dől...

Mit hallunk meg? Milyen képeket engedünk megszületni a szívünkben, és képzeletünkben? Azt mondjuk, hogy ez túlzás? Kegyetlen? Durva? Isten nem ilyen? Közben az újságokban egyre gyakrabban ugyanezeket a képeket adják elénk azok, akik a jelen gazdaság megrendüléséről, a környezet pusztulásáról, az ivóvíz hiányról, a fosszilis energiaforrások kimerüléséről, az ebből eredő jövőbeli háborúkról vizionálnak.

Hazug szavak, vagy élő Ige? Mit szeretnénk hallani? Engedjük, hogy az élő Ige megragadjon, képzeletünket átformálja, önző és istentelen életünket leleplezze, hogy végül mindig, minden körülmények között szólhasson hozzánk, vezethessen és bátoríthasson! ÁMEN!